

מסורת הש"ס

(א) תוספתא פ"ב, טז (ב) ס"א מנחה, ט. ערוך פי' אילן סקד, ד' (ג)יל כרמי' פי' ערוך ערך כרה וצמחורגנון, (ד) מ"ט איל' לפי שאין פ"ל. רש"י ורמב"ם ערוך ערך לפי פי' שאין מדליקין כלומר קבלה הא קך שאין מדליקין, (ו) י"א שאין מדלקין, (ז) תוספתא פ"ב, טז (ח) י"ל רשבי' אומר] (ט) ונקמן קט: ד"ב פנ. קל: ג' נדה סה: י' ונקמן דה: (י) ונעלי יל: בילס ב' ותי' (יג) נעלי כ, (יד) וימס פנ. סוטה גא, (טו) וי'ק ל, (טז) (ט) נשמת (טז), (יז) ויבמות ד: י"ג, (יח) (ט) וי'ל מהמני' דהייט' אכנט ועי' רש"י,

תורה אור השלם

1 ואתה תצוה את בני ישראל ויחזקו אליך שמן וזית וך תהיה לפאר להקללת גר תימדי: שמות כ כ

גליון הש"ס

גמ' אין מדליקין מ"ט לפי שאין מדליקין. כעין זה עינינו דף יז פ"א מ"ק דף כ ע"ג גיטין דף ט ע"א נדה דף ט ע"א ק"ל גליון הסוטה וקרא כ"ב אשך יהיה זו מוט לא יקרב כי כל אש אשכר זו מוט לא יקרב ועי' טעמא קדושין דף ו ע"ג ד"ה ס"ג: שם שמנים ופתיחות בו' אין מדליקין בהם במקדש. ק"ל נחלי קנט אמרס לא במקדש א"ל: קלן דקך בשמן וזית וך: תו"ם ד"ה חלב מותר: בו' קרבי דגים לאו חרין. ע"ל דף ט ע"א תו"ם ד"ה אלא בעיניה דרב כהנא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כירה. י"ב מטרה גירסת רי"ף ופ"י וכן בתוספתא:

לעני רש"י

קרוי"ל [קרויור"ל]. מנורה. קרוי"ן. כותנה. אגמול"ל [אגמול"ל]. ד' לטכר. לבלבל. בראשית"י. כירה שטחית. פונד"ר [פונדור"ד]. ננס, (על שמו).

מוסף תוספות

א. תימה, מאי קא בעי למאי נפקי'מ, הלא דרך התלמוד בכל מקום להוכיח ב' שבות, לפי שיש שמכיר בזה"ל ואינו מכיר בזה, וכן למעלה, לכש שוכר דאראו וכו' ולא קאמר מאי נפקי' למקח וממכר. ותימה דהכא. מוס' הלא"ס. ב. יכול ליתן לו פסולות וזאת וזאת ויתקנו, ואינו יכול לכופו ליתן לו עשרן מתוקן. מוס' הלא"ס. דהאי נמי עטר או שעיר מקרי, ואין הולכים בממונו אחר הורב. רש"י. ג. אי"כ פער' שנתוקן נר דולק מער'ש תוך המרתף, שיראה למשורר כיון בלייל וכו' אותו נר

למקח וממכר. למאן דמתני למזון דרובשא: **אכל עושין מהן מדורה.** היסק גדול שאחד מצעיר חבירו: **לנר.** קרוי"ל: **בשמן קיק.** שמן של עוף אחד נותנין צנר ודולק: **משחא דקאזא.** שמן שעושין מגרעיני צמר גפן שקורין קוטורין:

קיקוין. ענין אומה של יונה: **לדידי**

חזי לי. מין קיקוין דיונה: **ומדפסקי רבי.** צנצעי המים הוא גדל: **ועל פוס חנווטא מדלן יסיה.** על פוס המניות מדלני אותו לכל ולריח טוב: **מפרצי דוהי.** מגרעיניו: **נייחין.** שוכנין: **צריחי.** חולין: **מסכסכת.** כמין סקין פגומה מסכסכת צנצר אגמול"ל צנע"ן שאין אורו זקוף וזוח צמקוס אחד אלא נדעך וקופץ. ליסנא

אחריתא מסכסכת צהן אינה נכנסת מוך הפתילה אלא סביב במצוח כמו סכסכה אצוני' צרואי"ט צנע"ן צנע"ן: **שאין נמשכין.** ואפי' להטות: **שמן כל שהוא.** ששמן הניתן צמחו ממשיכו לאחר הפתילה: **לפי שאין מדליקין.** בעיניהו וגוריון הא אטו הא: **כך דבר.** לעשות פתילה על גבי דבר שאין מדליקין זו כגון פסול פתילות דמתני': **קסני מיהא.** צנר"ש מדליקין וסע"ג דלחנא לא חזי לפתילה על ידי תערובת ספיר דמי: **מעשה רב.** הואיל ומעיד שכן היו של צית אצוי עושין הלכה היא: **מאי לאו להדליק.** היו כורכים שמדליק הפתילה עם האגוז: **לא נפקות.** לא היו מדליקין האגוז אלא סומך עליה הפתילה להאירם שלא תטבע בשמן. ויף הברזל מתגרמזין וקפא פרזל. (מלכים ב' ו'): **חלב מהוסך.** פונד"ר צנע"ן: **הני מימשכי בעיניהו.** אחר הפתילה וכלא תערובת שמן נמי חזו אלא דגזור רבנן מהוסך אטו אינו מהוסך הלכך בעיניהו גופה גזירה ואין ניקוס וגיזור ע"י תערובת אטו בעיניהו: **והוא אחר** נשע. מפרש מאי תלמודא והיכי נשע מעשה מהאי קרא: **ולא ספסא עולה נו'.** ולא שמהא צריכה תיקון והטייה: **מצנאי מנכסי סהכנים.** ממכסני הכהנים הצלואים: **היו מפקיעין.** קורעין ועושין פתילות צשמחת צית השואכה שהיא בעזרת נשים: **ומהמנייהו.** של כלאים הס דמני' (ב) ואת האצנט שש משור ומכלת וארגמן וק"ל מכלת עמרא הוא' ומני' לעיל' לענין צנת הוספיו עליהן של צמר לפסול וקמני מדליקין צהן

בתקדש: **שמחת צים השואכה שאני.** **נכנס.** נר חנוטה. וקול נה. לתקנה הלכך לר"ך לכתחלה לעשות יפה דילמא פשע ולא מתקן לה: **ומותר להשמשש לאורה.** הלכך צצנת אסור שמה יטה לצורך תשמיש:

אין

אסור להיות מחויבת חלב על הפתילה, כ"א משמנים שהתירו חכמים להדליק לצורך אוכל, [אמנם]. ת. בלא נתינת שמן. מוס' הלא"ס. ונראה לר"ח דשמן דגים היינו שמן שבא מעינו של דג כדאמר בהמורא את הספינה 'צנרו מוגלגלתא דרענא תלת מאה גרבי מיטשא, ובשמן דגים מודה רב ברוטא דרשי' בעיניה. מוס' לקמן כו. ד"ה אלא. ה. דכשאינו מותר. מוס' לקמן כו. ד"ה גורל. ו. לפי שאינו נמשך אחר הפתילה. מוס' לקמן כג. ד"ה גורל. ז. כדאמרי' בפ"ב דשבותות גבי פרה אדומה דכחל לפדותה שצנצא אחות נאה ממנה משום דלב ב"ד מתנה עליהן, והתם הוא צורך לפדותה, אבל הכא. מוס' הלא"ס. ח. דבר מועט. מוס' הלא"ס. ט. ושוארי. מוס' הלא"ס. אין לך גזירה כהנה. רש"י. י. [אלמא] לאו צורך קרבן הוא. מוס' הלא"ס. יא. דשפתן דבר מועט הוא. רש"י. יב. דבר מועט של פשתן כזה. רש"י. יג. דהא דקאמר לרב הווא אין מדליקין בשבת משום. מוס' הלא"ס. יד. אסור להשתמש לאורה. רש"י. יו. ובחול אין מדליקין בהם מהאי טעמא משום דשמא לא יחזור וידליקנה לאחר שבתה, וכי"ש בשבת. מוס' הלא"ס.

במה מדליקין פרק שני שבת

כא.

למאי נ"מ למקח וממכר. רפשיטא ליה להש"ס שהיו מכירין השעוה והעטרן כדאמרין שעוה קירומא לכך קאמר למאי נ"מ למקח וממכר שאס נדר לתת לחבירו שעוה יתן לו פסולתא דרובשא ואין יכול לכופו לתקן לו וכן עיטרכ' אכל לעיל דקאמר מאי נכש שוכא דארוח לא קאמר למאי נ"מ לפי שלא היו מכירין צסס לכש ומפרש שהוא שוכא דארוח:

מפני שאין נמשכין בו'. גשמעתי ממהר"א ז"ל ששמע צאס שיש רק נר א' כשר צצית ע"י זה חסור ולא יטה שאר נדרס שנחדר וצמחרתק ור"ש מקוילי אומר נדרס שיכול לעשות צלל נר כגון להוילא יין מן הצצית מותר להשמשש לאור כל נר (ומסופסו יעסר):

חלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן בו'. קרבי דגים לאו היינו שמן דגים דשמן דגים שרי ליה מתני' צענייה (לקמן דף כד: ט'): **שמחת בית השואבה שאני.** תימה היכי שרי להדליק והא לא נורך קרבן הוא ואמר צפ"צ דקדושין (דף נד. נט) צגלי כהונה צצלו מועלין צהן ודומק לומר לב צ"ד מתנה עליה' (ב) דמה לנורך י"ש לה' לתנות צציל' זה ונראה ל"ש דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין דמני' ושאצתס מים צצשון (ישעיה יב) לנורך קרבן שחזו ליה^ט והא דלמר חטין (סוכה פ"ה דף גג.) צוררת אשה חטין לאור צית השואבה' לא שהיתה צוררת אלא שהיתה יכולה לצרור ומיהו צירושלמי דייק מהכא דקול וקשה ויחי אין צהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך^ט ממכסני הכהנים הלא היה צהן פשתן דמני' תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור (שמות כה) וטוב לפתילה דהוי ככך דצר שמדליקין זו ע"ג דצר שאין מדליקין זו וצצנת הוא דאסור שמה ידליק צענייה אכל צמקדס לא שייכא הן גזירה ונראה לר"י דכיון^ט שאין הן הפשתן אלא רציע^{יב} צטל צשאר מיינס והוי כאליו אין זו פשתן כלל: **ומותר להשתמש לאורה.** ואפי' מנא ליה לרציע^{יג} דסבר רב הונא דמותר להשמשש לאורה דילמא^{יד} הא דלמר אין מדליקין צצנת משום דסבר צצמה זקוק לה^{טו} ואין

מימשכי בעיניהו והני לא מימשכי בעיניהו וגזרו רבנן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא נמוחו ולגיזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן^ט היא גופה גזירה (א) ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה: **תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת** י"א אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' ילהעלות נר תמיד הוא תני לה והוא אמר לא כדי^ט שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן^ט מבלאי מכנסים כהנים ומוחמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה יבדגי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא ידבוי' אמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת בין בשבת בין בחול אמר רבא אמר מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

איתי והא אמר רב ברוטא אמר רב חלב מהותך, מלשון היתוך כדכתיב (ויחזקאל כב) כחתך סכך בתוך בור, וכתבי' (ויחזק' יא) ויחזק' כמים. וקרבי דגים שנימוחו, נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק. ושנתן הני ממשכי בעיניהו אבל הני לא ממשכי בעיניהו. ואסריק' לקבוא' דשני הני משמן דגים, לפיכך שמן דגים מווקף הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צורך תערובת. ותי רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים להדליק בהן בשבת, גס במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד. והני רותנן מבלאי מכנסים כהנים ומוחמיניהן מהן היו מפקיעין ובחן היו מדליקין, והאכאנן שבי צי צמר. הני לשמחת בית השואבה, אבל למגורה אין מדליקין אלא בשל בורן וכו' ודבר פירשנוהו היטב בברית פירק החילוי.

עין משפט ונר מצוה

ה א מיי פ"ב מהלכות שבת הלכה יט פסג לאוין סה טור שריע אר"ח סימן רנה ע"ג פ' ב מיי פ"ה מהל' שבת הלכה יט פסג סה טור שריע אר"ח סימן רכד עסיף ג א:
1 ג מיי שם הלכה ט טור שריע שם עסיף ד:
ח ד מיי שם הלכה י טושי"ע עסיף ג:
ט ה מיי שם הלכה ט טור טושי"ע שם עסיף ה:
י ו מיי פ"ג מהלכות ממזרין ומספיקין הלכה טו:
יא ז ח מיי פ"ח מהלכות כל המקדש הלכה י:

מוסף רש"י

מצעשה. רב. למלך מניה, דכיון דמקי' למעבד עובדא קולא ש"מ הלכתא הוה (לקטו' כהנא). גזירה לגזירה. ראה לעיל א' מבאלי מכנסים כהנים וגומחמיניהם. ממכסני צנדי אסרד שזיו משל צנור ומאנטיניהו היסנין קורשין לפשות פתילות (סוכה גא) לשמחת צית השואבה כהנא (ויחזק' כב). מפקיעין. לשון קריעה (סוה).

תוס' ישנים

(א) ואפי' אמרי הוי גזירה לגזירה מותרין אטו שאני מותרין ושאני מותרין שמה יטה וי"ל דחזק גזירה הוא ה' דלא"ש שא"ל יטה ור"יין פי' דהא דלמר לעיל ואין משכין אחר הפתילה לא משום שמה יטה אלא שמה יכסה וילכא שטס צית: (ב) ועוד דלא מלוי לב צ"ד מה ידיון דכבר קדשו צנדי כהונה לא נפקי לחולין צלא פדיון:

רבינו חננאל

ת"ר כל אילו שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת משום פסול פתילות, אבל עושה בהם מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין ע"ג מנורה, לא אסור אלא לעשותן פתילה לנר בלבד. בשמן קיק. ממואל אמר (עץ ועוף) ושמר קיק. ר"ל אמר קיקוין דיונה. אמר רבה פתילות בשמן פבני עצמן, כשישילוש השמן (שתתן בתוכו) ושנתן בתוכו, שוב אין מדליקין שכבר אמרנו שאין נמשכין אחר הפתילה. בעני מנייה אביי מרבה משמנים שאמרו חכמים להדליק בהן בשבת מהו לתת לתוכן שמן ולהדליק. א"ל אסור לפי שאין מדליקין, כלומר כיון שאין מדליקין בפני עצמן, כשישילוש השמן (שתתן בתוכו) ושנתן בתוכו, שוב אין מדליקין אבל להקפות, פירוש להכבות ראש הפתילה להרבות אורה מותר. שרשב"ג אומר של בית אבא היו כורכין כר, וקוייל (בראבא) [מרבח].

איתי והא אמר רב ברוטא אמר רב חלב מהותך, מלשון היתוך כדכתיב (ויחזקאל כב) כחתך סכך בתוך בור, וכתבי' (ויחזק' יא) ויחזק' כמים. וקרבי דגים שנימוחו, נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק. ושנתן הני ממשכי בעיניהו אבל הני לא ממשכי בעיניהו. ואסריק' לקבוא' דשני הני משמן דגים, לפיכך שמן דגים מווקף הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צורך תערובת. ותי רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים להדליק בהן בשבת, גס במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד. והני רותנן מבלאי מכנסים כהנים ומוחמיניהן מהן היו מפקיעין ובחן היו מדליקין, והאכאנן שבי צי צמר. הני לשמחת בית השואבה, אבל למגורה אין מדליקין אלא בשל בורן וכו' ודבר פירשנוהו היטב בברית פירק החילוי.

^[1] לפענו לקח צנמ' הני משמן דגים ואלי דטון למ"ש לקמן כ"ו ע"א אלא בעיניהו דרב כהנא ומפרש כפי' רי"ט שם צמון' ודויק היטב. ועי' תו"ם פ"א ד"ה חלב.